

Simona
IACOB

T. Vianu Repere biografice și de activitate universitară

Resume

L'auteur de cet article offre une courte description de l'homme qui a joué un rôle extrêmement important dans la construction de la Roumanie moderne après la Deuxième Guerre Mondiale, mais aussi dans la culture et l'enseignement roumaines: Titu Maiorescu. Sur sa biographie et son activité universitaire.

Personalitate proeminentă a culturii și învățământului universitar românesc, Tudor Vianu a făcut parte din generația care a făurit, după primul război mondial, România modernă, afirmându-se prin întreaga sa activitate ca un eminent profesor, creator și continuator original al lui T. Maiorescu în domeniul filosofiei culturii, esteticii și criticii literare. Cu o activitate universitară de peste patruzeci de ani, Profesorul, cum era cunoscut în Facultate, a contribuit activ la evoluția modernă și europeană a acestor discipline, publicând peste șaizeci de studii de literatură română și universală și susținând, încă din 1924, numeroase cursuri și seminarii de estetică și critică literară. El s-a remarcat și ca un spirit activ și creator în organizarea și conducerea Catedrei de

Estetică și Critică literară, devenită, după 1946, Catedra de Literatură Universală.

Apreciind personalitatea sa de profesor și om de cultură, M. Ralea îl consideră „cugetător și cercetător cu multiple inițiative, contribuind într-un mod incontestabil la progresul specialității sale și, în domeniul esteticii, la întemeierea ei pe baze științifice moderne, d-l Tudor Vianu este în același timp un scriitor remarcabil prin însușiri de profunzime și claritate, ca și un profesor de vocație, unanim prețuit pentru talentul și sărăguința sa.”¹

Tudor Vianu s-a născut în 27 decembrie 1897 la Giurgiu. În „Extractul Primăriei Orașului Giurgiu, nr. 650” este menționat: „Din anul una mie opt sute nouăzeci și șapte luna decembrie ziua douăzeci și opt ora unsprezece din zi. Act de naștere a lui Theodor de sex masculin născut ieri la ora șapte și un sfert dimineață în orașul Giurgiu la casa părinților săi din strada Alexandri nr. 7, fiu al d-lui doctor Alexandru Vianu, patruzeci și doi de profesie medic, și al d-nei Florica Alexandru Vianu, de ani douăzeci și opt de profesie menajeră, ambii de religie ortodoxă, de națiune și protecție română, domiciliați în culoarea galbenă.”

Tatăl său, Alexandru Vianu, medic militar în rezervă, era un intelectual fin, adevărat poliglot, care „a luat parte – cum declara T. Vianu –, la „cele trei războaie ale României moderne, fiind voluntar în Războiul Independenței și invalid din Războiul Integrării, în timpul căruia s-a distins prin fapte desăvârșite pe câmpul de luptă.”² Pentru „destoinicia și devotamentul” cu care a participat la luptele din anul 1916, și participarea efectivă la luptele de la Plevna și Vidin, medicul Alexandru Vianu a fost distins cu numeroase ordine și medalii, printre care: „Crucea Trecerii Dunării”, „Apărătorii Independenței”, „Ordinul Steaua României”, „Comemorativa Rusă” etc.

După ce a fost rănit în 1916, colonelul medic Alexandru Vianu a activat ca membru al Comitetului central al Asociației

1 Referatul profesorului M. Ralea susținut în Consiliul Facultății de Filosofie și Litere la 15 mai 1943

2 „Declarație” dată T. Vianu la 12 octombrie 1940 la cererea Ministrului Educației Naționale, Cultelor și Artelor în legătură cu Decretul -Lege 3438 cu privire la reglementarea situației evreilor în învățământ.

**caiete
critice**

Ministerul Educației Naționale
Facultatea de Filosofie și Litere }

~~NBF~~

FIŞA DE PENSIUNE

INFIINȚATA PRIN DECRETUL-LEGE Nr. 2.207, PUBLICAT IN MONITORUL OFICIAL

Nr. 180 DIN 7 AUGUST 1937

D-lui Theodor Vianu

Generale a Invalidilor de război.

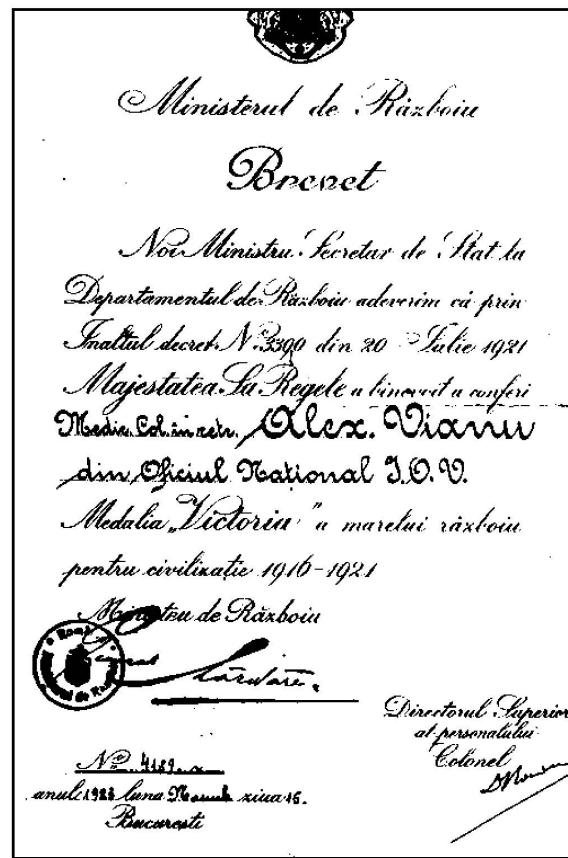
Mama lui Tudor Vianu era ieșancă și urmase Institutul de fete al Emiliei Humpel (sora lui Titu Maiorescu), unde fusese colegă cu fetele Veronicai Micle.³

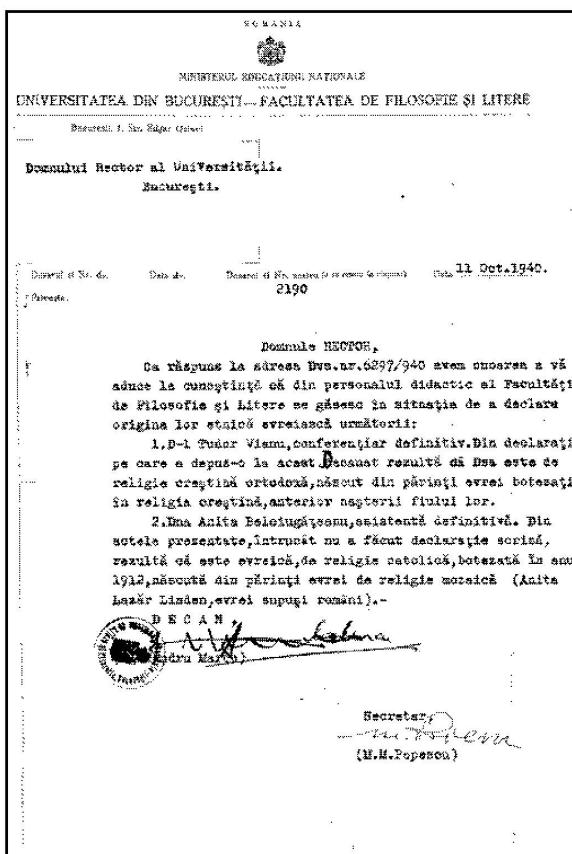
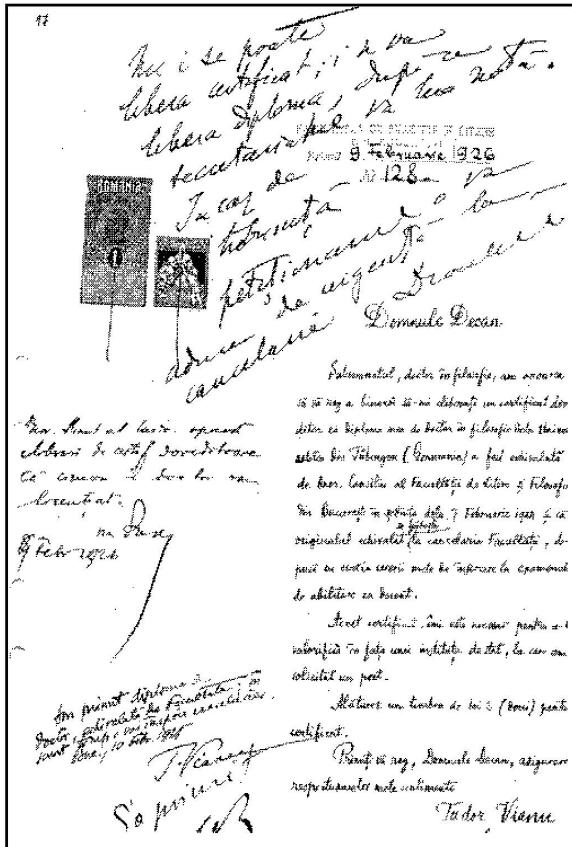
Singurul copil al doctorului Vianu, Theodor, urmează, începând din anul 1906, școala primară și primele clase gimnaziale la Giurgiu, continuând studiile la liceul „Gh. Lazăr” din Capitală și din 1915, Facultatea de Filosofie și Litere a universității din București. Prieten cu poetul și matematicianul Ion Barbu, giurgiuvean și el, în anii studenției ia contact cu viața literară, mai întâi participând la Cenaclul lui Alex. Macedonski din Calea Dorobanți, unde prezintă unele poezii, apărute ulterior în 1916 în „Flacără” și „Viața nouă”, revista lui Ovid Densusianu.

În timpul războiului, în anul 1917, T. Vianu este mobilizat și urmează o școală pregătitoare de ofițeri la Botoșani. Întors la București, după închiderea războiului, își continuă studiile și participă activ la viața literară, mai întâi la Cenacul „Sburătorul”, unde colaborează la rubrica „Cronica ideilor” cu note și articole despre tinerii scriitori. Aici îi apare articolul „Un scriitor nou” în care prezintă elogios poeziile lui Camil Petrescu din ciclul „Dansul morții”. Încă din această etapă, mai ales după ce își începe colaborarea la „Viața Românească”, devine un observator obiectiv al literaturii române, susținând sincronizarea acestoria cu marile valori europene.

După absolvirea Facultății de Filosofie și Litere din București își continuă studiile cu un doctorat la Tübingen (Germania), unde prezintă în 1923 o lucrare de estetică și teoria generală a valorilor intitulată „Das Wertungsproblem in Schillers Poetik”, publicat în anul următor.

Revenit în țară după studiile din Germania se angajează, între noiembrie 1923 și decembrie 1924, ca referent stagiar la Consiliul legislativ, paralel inaugurându-și o strălucită carieră universitară, mai întâi în 1924 ca asistent onorific la Seminarul de Sociologie al Facultății de Filosofie și Litere, unde „face lucrări de seminar în mod gratuit”. Pentru a-și consolida situația în în-

vătământ se înscrie în același an la examenul de docență la specialitatea Estetică, anexând un memoriu de studii și lucrări științifice în care enumera, printre altele, patru lucrări fundamentale de Estetică:

1. *Das Wertungsproblem in Schillers Poetik*, Bucureşti 1924 (ed. Fundaţia culturală Prințipele Carol) – teză de doctorat.
  2. *Dualismul artei*, Bucureşti 1925 (Imprimeria Fundaţiei culturale Prințipele Carol) – ca specială lucrare de abilitare.
  3. *Fragmente moderne* (ed. Cultura Naţională) – în corecturi.
  4. *Istoria Doctrinelor de estetică* – în fascicole litografiate.

Examenul de docență a fost susținut în anul 1926 (cu media 20) și confirmat la 1 februarie 1927 prin referatul comisiei formată din profesorul D. Gusti (președinte) și profesorii V.I. Bărbat, Tr. Brăilescu și M. Ralea din partea facultăților similare din Cluj, Cernăuți și Iași. (Profesorul M. Dragomirescu numit membru în Comisie, fiind bolnav, a fost înlocuit cu profesorul G.G. Antonescu).

Devenit Docent, la 9 februarie 1927, a fost promovat conferențiar suplinitor pentru disciplina Estetică și trei ani mai târziu este definitivat pe post. Suplinind temporar pe M. Ralea, titularul catedrei, T. Vianu respinge suspiciunile Decanului (Al. Marcu) care afirma că prin unele cursuri și seminarii se face propagandă împotriva orânduirii de Stat. El răspunde ferm prin adresa 863 din 6 aprilie 1940: „...am onoarea a vă face cunoscut că, la catedra de Estetică și Critică literară, nu se fac decât cursuri în legătură direcță și strânsă cu obiectul catedrei.

De asemenea, am onoarea a vă informa că asistenții catedrei nu țin cursuri. Ei sunt însărcinați fie cu lucrări pro seminariale, fie cu îndrumarea lucrărilor de examen și de seminar.”

Recunoscut ca un eminent specialist în Estetică și Filosofia culturii, Tudor Vianu va reprezenta România la Congresul al IX-lea Internațional de Filosofie și la Congresul al II-lea International de Estetică de la Paris.

³ T. Vianu – Fragmente autobiografice, Opere I, Editura Minerva, 1974, pag. 143

din 1937, unde va susține comunicările despre *Originea și valabilitatea valorilor și Ideea de perfecțiune în artă*, apreciate de întreaga asistență.

Trei ani mai târziu încep persecuțiile răsiale și acțiunile de îndepărțare a evreilor din învățământ. Principalii „vânători de vrăjitoare”, Ministrul Culturii, Cultelor și Artelor (I. Fălcăoanu), Rectorul Universității (P.P. Panaiteanu) și Decanul facultății (Alex. Marcu), solicită ultimativ verificarea originii evreiești a cadrelor didactice și în mod special situația conferențiarului Tudor Vianu și stabilirea măsurilor ce se impun potrivit Decretului-Lege nr. 3438, din 1940, cu privire la situația evreilor din învățământ. În timpul verificărilor, între aprilie 1940 și martie 1941, fiind suspendat, deși a prestat activități la catedră, nu a primit salarior.

În urma „Declarației” date de T. Vianu, însoțită de actele doveditoare asupra religiei și naționalității sale, „precum că era din părinti creștini ortodocși de naționalitate română”, Rectoratul Universității comunica Facultății: „Avem onoarea a vă face cunoscut că Dl. conferențiar Tudor Vianu, în urma cercetării actelor prezentate, intrând în excepțiile art. 4, lit. b și c din Decretul - Lege din 14 octombrie 1940, își păstrează, în consecință, postul ce-l ocupă la Facultatea de Filosofie și Litere din București.”

Propus ca titular al Catedrei de Estetică și Critică literară, desprinsă din cererea lui M. Ralea din cea de Sociologie, Etică și Estetică, Tudor Vianu este „ridicat la rangul de profesor definitiv”. Comisia însărcinată cu organizarea noii catedre și dezvoltarea cercetării științifice și a învățământului estetic și criticii literare, formată din profesorii D. Gusti, D.I. Ștefănescu și M. Ralea, îl recomandă elogios: „Socotim deci, domnilor colege, că este un act de dreptate ca Consiliul nostru, să ceară, prin votul său, Onoratului Minister al Culturii Naționale, ridicarea conferinței de Estetică și Critică literară la rangul de catedră și a d-lui conferențiar T. Vianu la rangul de profesor titular. (...) Subsemnații am constatat că domnul T. Vianu este cel mai vechi conferențiar al facultății noastre, d-sa fiind numit pe ziua de 1 februarie 1927, în urma depunerii examenu-

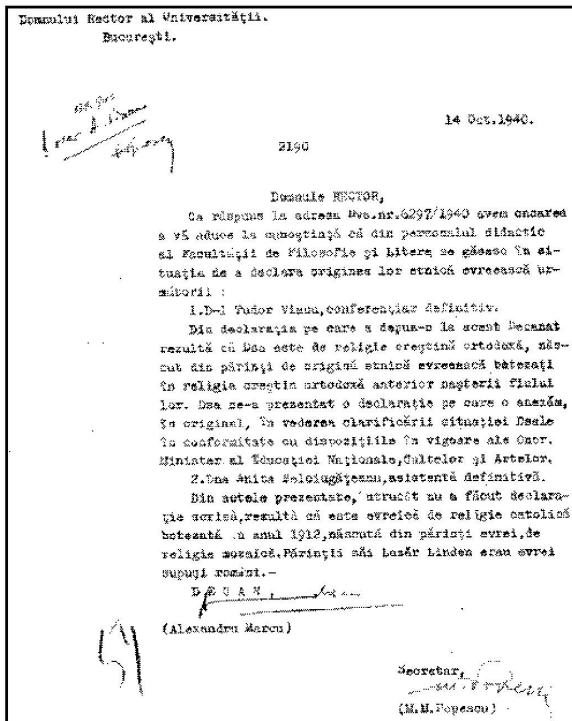
lui de docență, la care a fost clasificat întâiul. Încă înainte de această dată și anume de la 7 februarie 1924, d-sa a primit din partea Consiliului autorizația de a ține cursuri și seminarii de estetică, ca asistent onorific pe lângă catedra de Sociologie, Etică și Estetică (...) d-l T. Vianu se găsește astăzi în al 19-lea an al unei activități foarte rodnice și adeseori remarcată.”

În raportul prezentat, M. Ralea menționează câteva repere ale activității științifice a lui T. Vianu care publicase, până în 1944, 23 de opere și mai multe studii și articole de specialitate, printre care: în domeniul esteticii lucrările „Dualismul artei”, 1925, „Artă și Frumos”, 1931, „Artă actorului”, 1932, „Filozofie și poesie”, 1937 (ed. a II-a în 1943), „Studii de filozofie și estetică”, 1939, un tratat de filosofie în două volume (1934-1936) „Istoria estetică în texte alese” (antologie însoțită de un studiu introductiv).

În domeniul filosofiei au fost remarcate: „Influența lui Hegel în cultura română”, operă premiată în 1933 de Academia Română cu premiu Năsturel. După acest premiu, în anul următor, T. Vianu a fost ales membru corespondent al secției literare a Academiei. În continuare au apărut și alte lucrări: monografia asupra lui H. Bergson, 1939, *Introducere în teoria valorilor*, 1942, cursul universitar de *Filosofia culturii*, predat încă din anii 1929-1930, *Idealul clasic al omului*, 1934, *Generație și creație*, 1936, *Rationalism și istorism*, 1938, *Transformările ideii de om*, 1942, precum și o masivă *Bibliografie a culturii*.

În mod deosebit au fost apreciate ca unice și remarcabile lucrările sale în domeniul criticii și istoriei literare printre care *Fragmente moderne* (1926), *Masca timpului* (1926), *Poezia lui Eminescu* (1930), *Ion Barbu* (1935), *Studii și portrete literare* (1938), *Arta prozatorilor români* (1941), ediția critică a *Operelor lui Alex. Macedonski* etc.

După al doilea război mondial, T. Vianu a ocupat sporadic unele funcții publice, ca Director al Teatrului Național (1946) și ambasador al României în Iugoslavia (1 martie 1946-1948), perioadă în care a fost suplinit la catedră de conferențiarul Raul Teodorescu. Ca diplomat, în condițiile grele determinate

de urmările războiului, a desfășurat o activitate constructivă pentru consolidarea legăturilor tradiționale dintre România și Iugoslavia și promovarea valorilor spirituale. Cu această ocazie, la 14 aprilie 1946 solicita lui Gh. Oprescu, directorului Institutului de

Istoria Artei al Academiei, un ajutor pentru refacerea Bibliotecii Academiei și cea a Universității din Belgrad, a colecțiilor științifice distruse de bombardamente. El îl informa și îl ruga, în același timp: „a produs o impresie foarte favorabilă darul de cărți pe care Cehoslovacia l-a trimis Universității din Belgrad, cu prilejul vizitei Mareșalului Tito la Praga.

Ne-am gândit că ar fi un gest de solidaritate intelectuală între națiuni care întrețin cultul valorilor spirituale, ca și o inițiativă capabilă de a adânci relațiile de prietenie existente, dacă am putea ajuta Universitatea din Belgrad, în opera de reconstruire a colecțiilor ei științifice, printr-un dar substanțial de cărți.”

În timpul misiunii diplomatice din Iugoslavia, în perioada 1946-1948, T. Vianu s-a remarcat prin numeroase inițiative economice și culturale, prin acțiuni care au consolidat vechea prietenie și colaborare dintre România și Iugoslavia.

Revenit în țară, la începutul anului 1948, își reia activitatea ca titular la Catedra de Literatură Universală (titulatura nouă a fostei Catedre de Estetică și Critică literară), preocupându-se de promovarea unor noi asistenți (Edgar Papu – 1947, Dinu Pillat și Ion Frunzetti – 1948 s.a.)

În perioada 1948-1964 va preda un strălucit curs de literatură universală, cel mai frecventat din facultate, mai ales că, în această perioadă, încetaseră prelegerile unui alt profesor celebru, G. Călinescu, îndepărtat de la Catedră și înlocuit de Ion Vitner, un profesor improvizat.

Profesorul T. Vianu se impunea prin nouitatea sintezelor din literatura universala, prin sobrietatea si eleganta expunerilor, precum si prin tinuta vestimentara ireprosabila. In plina putere de creatie, s-a stins la numai 67 de ani, in data de 21 mai 1964, acel an fatidic in care treceau in nefinta si alți doi amici de generație: M. Raleanu (n. 1896) si scriitorul I.M. Sadoveanu (n. 1894). Astfel se încheia, înainte de timp, destinul unei generații de excepție din cultura română, din care făceau parte și cei doi mari cărturari: T. Vianu și G. Călinescu, decedați și el un an mai târziu.